

ELEKTRIMASINATEGA TÖÖTAMISEKS OHUTUSJUHEND

1. SISSEJUHATUS

Käesoleva ohutusjuhendi tutvustamine (esmajuhendamine) töötajale toimub pärast töötaja tööle vormistamist ja sissejuhatava juhendamise läbiviimist tööandja määratud pädeva isiku poolt.

Töötaja täiendjuhendamine korraldatakse alljärgnevatelt juhtudel:

- uute töötervishoiu ja tööohutuse juhendite või õigusaktide kehtestamisel või kehtivate nõuete muutumisel;
- töökorralduse muutmisel või kui tema töös on olnud kolmest kuust pikem vaheaeg;
- tehnoloogia või töövahendite vahetamisel või uuendamisel;
- töötaja ümberpaigutamisel teisele tööle või tema tööülesannete olulisel muutumisel;
- kui töötaja rikkus tööohutusnõudeid, mis põhjustas või oleks võinud põhjustada tööõnnetuse;
- tööde või tegevuse puhul, mis ei kuulu töötaja töölepinguga määratud tööde või ametikohustuste hulka;
- kui struktuuriüksuse juht või töötaja ise peab seda vajalikuks;
- kui tööinspektor peab seda vajalikuks.

Täiendjuhendamise sisu ja mahu määrab tööandja.

Töötaja sissejuhatav, esma- ja täiendjuhendamine, väljaõpe ning töötaja iseseisvale tööle lubamine registreeritakse „Töötaja töötervishoiu ja tööohutusosalase juhendamise ning väljaõppe registreerimise kaardis“ või andmebaasis, kuhu märgitakse:

- juhendamise või väljaõppe kuupäev ja kestus;
- juhendatava ja juhendaja ees- ja perekonnanimi ning amet;
- struktuuriüksus, kuhu töötaja tööle suunati;
- täiendjuhendamise põhjus;
- töötajale tutvustatud juhendite ja õigusaktide nimetused;
- iseseisvale tööle lubamise kuupäev.

Töötaja kinnitab juhendamist, väljaõpet ning iseseisvale tööle lubamist oma allkirjaga.

Töötaja kohustused ja õigused

Töötaja on kohustatud:

- osalema ohutu töökeskkonna loomisel, järgides töötervishoiu ja tööohutuse nõudeid;
- järgima tööandja kehtestatud töö- ja puhkeaja korraldust;
- läbima tervisekontrolli vastavalt kehtestatud korrale;
- kasutama ettenähtud isikukaitsevahendeid ning hoidma neid töökorras;
- tagama vastavalt väljaõppele ja tööandja antud juhistele, et tema töö ei ohustaks tema enda ega teiste elu ja tervist ega saastaks keskkonda;
- kohe teatama tööandjale või tema esindajale ja töökeskkonnavolinikule õnnetusjuhtumist või selle tekkimise ohust, tööõnnetusest või tööülesande täitmist takistavast tervisehäirest;

- täitma tööandja, töökeskkonnaspetsialisti, töötervishoiuarsti, tööinspektori ja töökeskkonnavoliniku töötervishoiu- ja tööohutusosalase korralduse;
- kasutama töövahendeid ja ohtlikke kemikaale nõuetekohaselt;
- hoiduma omavoliliselt lahti ühendamast, muutmast või eemaldamast töövahenditele või ehitisele paigaldatud ohutusseadiseid ja kasutama neid nõuetekohaselt.

Töötajal on keelatud töötada alkoholi-, narkootilises või toksilises joores või psühhotroopse aine olulise mõju all.

Töötajal on õigus:

- nõuda tööandjalt töötervishoiu ja tööohutuse nõuetele vastavaid töötingimusi ning ühis- ja isikukaitsevahendeid;
- saada teavet töökeskkonna ohuteguritest, töökeskkonna riskianalüüsi tulemustest, tervisekahjustuste vältimiseks rakendatavatest abinõudest, tervisekontrolli tulemustest ja tööinspektori ettekirjutusest tööandjale;
- tõsise, ähvardava või vältimatu õnnetusohu korral peatada töö ning lahkuda oma töökohalt või ohtlikult alalt;
- keelduda tööst või peatada töö, mille täitmine seab ohtu tema või teiste isikute tervise või ei võimalda täita keskkonnaohutuse nõudeid, teatades sellest viivitamata tööandjale või tema esindajale ja töökeskkonnavolinikule;
- nõuda tööandjalt arsti otsuse alusel enda üleviimist ajutiselt või alaliselt teisele tööle või oma töötingimuste ajutist kergendamist;
- nõuda enda üleviimist sobivale päevasele tööle, kui ööajal töötamine on isikule arsti otsuse alusel tervise tõttu vastunäidustatud ning tööandjal on võimalik töötajat vastavale tööle üle viia;
- nõuda enda üleviimist sobivale päevasele tööle, kui ööajal töötamine on isikule arsti otsuse alusel tervise tõttu vastunäidustatud ning tööandjal on võimalik töötajat vastavale tööle üle viia;
- saada tööst põhjustatud tervisekahjustuse eest hüvitist vastavalt Vabariigi Valitsuse kehtestatud korrale;
- pöörduda töökeskkonnavoliniku, töökeskkonnanõukogu liikmete, töötajate usaldusisiku ja asukohajärgse tööinspektori poole, kui tema arvates tööandja poolt rakendatavad abinõud ja antud vahendid ei taga töökeskkonna ohutust.

Töötaja tervisekontroll

Töötaja tervisekontroll viiakse läbi tööajal ja tööandja kulul.

Töötaja tervisekontroll algab esmase tervisekontrolliga tööle asumise esimese kuu jooksul ning edaspidi töötervishoiuarsti näidatud ajavahemiku järel, kuid mitte harvem kui üks kord 3 aasta jooksul.

Tervisekontrolli käigus täidab töötaja tervisekontrolli kaardil tervisedeklaratsiooni osa ja kinnitab andmete õigsust allkirjaga.

Töötervishoiuarst olles tutvunud tervisekontrolli alusdokumentidega ning töökohal töötaja töökeskkonna ja töökorraldusega, määrab vajalikud terviseuuringud, kaasates vajadusel eriarste.

Töötervishoiuarst kannab terviseuuringute tulemused tervisekontrolli kaardile, annab hinnangu töötaja tervise seisundile ning teeb otsuse töökeskkonna või töökorralduse töötajale sobivuse kohta.

Töötervishoiuarst teeb töötajale teatavaks tema terviseuuringute tulemused ja tervisekontrolli otsuse.

2. ELEKTRIKÄSIMASINATEGA TÖÖTAMISEL ESINEVAD OHUD

Töötamisel valitsevad ohud, õnnetusjuhtumid ja traumad:

- kukkumine kõrgustest (redelite jm. kasutamine);
- löike-, torke- jm. vigastusohu seadme liikuvatest osadest tingituna;
- raskeid õnnetusjuhtmeid võivad põhjustada mitmesugused kukkuvad esemed;
- elektrilöögi saamise võimalus.

Tegurid, mis võivad põhjustada kutsehaigusi:

- elektrikäsimasinatega töötamine on füüsilist pingutust nõudev, mis võib põhjustada traumasid, valusid seljas ja kätes ning muid ülekoormushaigusi.
- vibratsioonist tingitud vibratsioonitõbi;
- müra tingitud vaegkuulmine.

3. ÜLDNÕUDED

3.1. Elektrikäsimasinatega lubatakse töötada vähemalt 18-aastastel, mitmesugustel kutsealadel või ametikohtadel töötavaid isikuid, kes on saanud erialase väljaõppe ja selleks on teada ohutud töövõtted. Erandkorras, kokkuleppel kooli direktoriga, võib alaealine isik teha tööd juhendaja järelevalve all järgides töölepingu seadust ja ohutusjuhendeid.

3.2. Töötaja peab kinni pidama töösisekorraeeskirjadest. Suitsetada tohib ainult selleks eraldatud kohas.

3.3. Elektrikäsimasinat tohib kasutada ainult valmistajatehase juhendis näidatud tööde tegemiseks. Masinad ja isoleerivad isikukaitsevahendid antakse töötajale välja allkirja vastu.

3.4. Plahvatusohtlikes tingimustes ja keemiliselt aktiivses keskkonnas, mille toime kahjustab metalli või isolatsiooni, on masinate kasutamine eluohtlik ja seetõttu keelatud.

3.5. Lume- ja vihasajus (kui need masinad ei ole veekindlad ja neil puuduvad veekindlust tähistavad märgid) on masinate kasutamine eluohtlik ja seetõttu keelatud.

3.6. Töökoht peab olema küllaldaselt valgustatud.

4. ENNE TÖÖ ALGUST

4.1. Panna selga ettenähtud tööriietus (kinnitada lahtised rõivaosad, panna peakate, kinnitada korralikult nõõbid).

4.2. Vaadata üle töökoht, vabastada läbikäigud mittevajalikest esemetest. Kui põrand on libe (saastatud õli või muu libeda ainega), tuleb see ära puhastada.

4.3. Tööpaigas peab olema korras pistikupesade elektrikäsimasina voluvõrku lülitamiseks. Vajaduse korral kasutada koos masinaga ka isoleerivaid isikukaitsevahendeid (kindad, kummisaapad, kummimatt).

5. TÖÖ AJAL

5.1. Töötamiseks kõrgel tuleb kasutada treppe või lavasid. Juhuslike esemete kasutamine jalgealusena või töötamine nõjaredelil on ohtlik ja seetõttu keelatud.

5.2. Enne tööle hakkamist trepilt või töötavalt lavalt tuleb kontrollida nende seisukorda ja põrandal või maapinnal püsivust.

5.3. Ilma isikukaitse vahendideta on elektriseadme klemmide ja rikutud isolatsiooniga juhtmete puudutamine keelatud. See on eluohtlik!

5.4. Elektrikappe hooldada, neid avada või teha mistahes ümberlülitamisi tohib ainult erikorralduse alusel.

5.5. Töötaja peab hoidma oma töökoha korras ja koristama sealt ära mittevajalikud esemed, materjalid ja tootmisjätmed.

5.6. Tööriistad ja -vahendid tuleb paigutada põhimõtte järgi: vasakule need, mida võetakse vasaku käega, paremale need, mida võetakse parema käega.

- 5.7. Isoleerimata ja kindlate kaitsepiirete või tõketeta elektriseadmete voolujuhtivate osade läheduses töötada on keelatud, see on eluohtlik.
- 5.8. Avastanud kas või kõige väiksema isolatsiooni läbilöögi tunnuse, mille puhul on masina kere puudutamisel tunda kerget torkimist, tuleb seade viivitamata välja lülitada ja olukorrast teatada tööloigu juhile. Tööd tohib jätkata alles pärast rikke kõrvaldamist.
- 5.9. Masina tohib sisse lülitada vahetult enne tööalgust.
- 5.10. Masinat käest kätte andes tuleb seda hoida ainult käepidemest. Keelatud on hoida tööriistast või juhtmest, see võib põhjustada ohtlikke olukordi.
- 5.11. Töötamisel tuleb jälgida, et toitejuhe ei keerduks ega satuks löikeriista vastu või mõne muu purustava eseme alla või vahele. Masinate toitejuhtmed tuleb võimaluse korral üles riputada, et need ei puutuks masina töötamisel kokku kuumade, märgade või õliste pindade ega seadmetega.
- 5.12. Tööseisakutel masina asetamine põlvedele või enda vastu surumine võib põhjustada juhusliku (iseenesliku) sisselülitamise ja tekitada raskeid vigastusi.
- 5.13. Masinale tööriista kinnitades tuleb jälgida, et see oleks õiges asendis ja tugevasti kinni.
- 5.14. Töö korral, mis annab eemalepaiskuvaid laaste, tolmu, kilde või sädemeid, tuleb kasutada kaitseprille.
- 5.15. Tööriista tohib vahetada alles siis, kui masin on täielikult seiskunud ja pistik võrgust eemaldatud.
- 5.16. Töödeldes detaile või konstruktsioone, mis asuvad pea kohal, tuleb kasutada kaitseprille ja kiivrit.
- 5.17. Metallilaaste tuleb eemaldada spetsiaalse konksu või harjaga, mitte palja käega või puhumisega, sest see võib kaasa tuua raskeid vigastusi.
- 5.18. Masinaga töötades tuleb jälgida, et löikeriista ette ei satuks metallesemeid, mis võivad põhjustada löikeriista purunemise ja töötaja vigastamise.
- 5.19. Masinate kasutamisel tuleb täita kõiki masina kasutamisesjuhendis antud nõudeid. Masinat tuleb hoida löökide, ülekoormuse, õlide ja saastumise eest.
- 5.20. Juhusliku seiskumise korral tuleb masina lüliti välja lülitada.
- 5.21. Masina pistik tuleb võrgust välja lülitada järgmistel juhtudel:**
- tööriista vahetamisel või seadistamisel;
  - masina viimisel ühest tööpaigast teise;
  - töövaheajal;
  - töö või vahetuse lõpetamisel.
- 5.22. Juhul, kui seintes või lagedes on süvistatud elektrijuhtmeid, tuleb aukude puurimise, soonte raiumise või freesimise ajaks neist vool välja lülitada ning rakendada meetmeid voolu juhusliku sisselülitamise vältimiseks.
- 5.23. Kui töötamisel on oht juhuslikult vigastada süvistatud torustikke, tuleb enne töö algust torustike kraanid kinni keerata ja torustikud tühjendada.
- 5.24. Vältimaks ohtlikke olukordi ja töövigastusi on keelatud:
- jätta võrku lülitatud masin järelevalveta;
  - anda masin üle teisele töötajale, kellel pole selleks kasutamise õigust;
  - töötada nõjaredelil;
  - rakendada juhtmetele või kaablitele tõmbepinget või riputada neile raskusi;
  - ületada masina passis lubatud vaheajata töörežiimi;
  - võtta masinalt maha vibratsioonikaitsevahendeid või tööriista juhtimise abinõusid;
  - masina lahtivõtmine või remontimine eriloata.
- 5.25. Töö tuleb kohe katkestada, kui masinal esineb kas või üks järgmistest rikestest:**
- pistikühenduse, kaabli või läbiviigutoru vigastus;
  - harjahoidiku katte vigastus;
  - lüliti korrapäratu töö;
  - harjade sädelemine, ringtuli kommutaatoril;
  - määarde väljatilkumine reductorist või ventilatsiooni avade kaudu;

- isolatsiooni põlemisele iseloomulik suits või lõhn;
- mõrad keredetailides, käepidemetes, kaitsekatetes või nende purunemine;
- tööriista purunemine.

6. PÄRAST TÖÖD

6.1. Lülitada välja masin ja ühendada see lahti vooluvõrgust.

6.2. Puhastada masin, korrastada tööpaik ja koristada ära tootmisjäägid.

6.3. Töö käigus täheldatud puudustest informeerida tööloigu juhti.

7. ERGONOOMIA

Tööd, mis on seotud rohke liikumisega ja lihaste venitamisega, tehakse enamasti püstiasendis. Igasuguse seisva töö juures tuleks vältida painutatud selga.

Kui inimene kummardub ettepoole või ühele küljele, siis tema jala-, selja- ja ka õlalihased pidevalt pingul. Kui inimene end uuesti sirgeks ajab, tunneb ta seljas valu, just nagu selg oleks kõveras olekus kangeks jäänud. On võimatu kogu aeg pingevabalt seista, kui töö kõrgus ei ole õigesti valitud.

Töökõrgus on väga tähtis tegur. Kui see on ebaõigesti valitud, siis keha väsib väga kiiresti.

Töökõrgus peab olema selline, et tööd saaks teha ilma selga painutamata ja õlgu õiges ja pingutamata asendis hoides.

Tööd tuleks teha käte loomuliku asendi juures, nii lähedal kehale kui võimalik.

Tööd, mis ei koorma lihaseid ja mida saab teha asukohta muutmata, tuleks teha istudes. Peab olema võimalik ulatuda kõikjale oma töökohas ilma, et end selleks üleliia venitada või painutada.

Hea istumisasend tähendab, et inimene istub sirgelt töö lähedal.

8. NÕUDED AVARIIOOLUKORRAS

8.1. Kui on tekkinud avarii või õnnetusjuhtum, tuleb töö viivitamatult katkestada. Igast tööõnnetusest või avariist peab töötaja või pealtnägija viivitamatult teatama tööloigu juhatajale või tööandjale.

8.2. Õnnetusjuhtumi puhul tuleb kannatanule anda esmaabi, vajaduse korral kutsuda kiirabi või toimetada kannatanu lähimasse tervishoiuasutusse.

8.3. Töötaja peab oskama anda esmaabi.

8.4. Elektri-trauma puhul tuleb katkestada vool ja eemaldada kannatanu vooluringist.

Kui voolu pole võimalik kohe katkestada, tuleb kannatanu vabastada vooluringist isoleerivat eset (kuiv riie, kuiv nõör, kuiv puitese) kasutades, ennast ohtu seadmata.

8.5. Kuni juhtunu uurijate kohalejõudmiseni tuleb õnnetuskohal säilitada juhtumi toimumise olukord, kui see ei kutsu esile täiendavaid ohtusid.

8.6. Tulekahju avastanud töötaja on kohustatud:

- viivitamatult teatama häirekeskusele või lähimale tuletõrje- ja päästekomandole kus tulekahju on puhkenud, mis põleb, nimetama oma perekonnanime, telefoni numbri millelt te räägite ja andma vajadusel muud informatsiooni;

- hoiatama ohtu sattunuid, rakendama abinõusid inimeste ohutuse tagamiseks ning nende väljaviimiseks tulekahju kohalt;

- võimaluse korral asuma tuld kustutama esmaste tulekustutusvahenditega;

- kui on süttinud kuvar, siis selle kustutamiseks ei tohi kasutada vett sest see võib vooluvõrku lülitatud kuvari puhul põhjustada elektri-trauma. Selleks võib kasutada pulber- või süsihappekustutit;

8.7. Tulekustutus- ja päästemeeskonna saabumisel tuleb selle juhile teatada:

- tulekahju tekkekoht ja ulatus;

- võimalik oht inimestele;

- muud tulekahjuga kaasnedavad võivad ohud (plahvatused, mürgkemikaalid jms.).

Tulekustutus- ja päästemeeskonna sündmuskohale saabumisel informeerib tulekahju avastanud isik või objekti valdaja esindaja meeskonna juhti:

- tulekahju tekkekohast ja ulatusest;
- võimalikust ohust inimestele;
- muudest tulekahjuga kaasneda võivatest ohtudest (plahvatused, ohtlikud kemikaalid, elektriseadmed jms).

9. ESMAABI

Iga töötaja peab enne tööle asumist olema tutvunud esmaabi andmise juhendiga.

Kõige olulisem on tegutseda rahulikult ja läbimõeldult:

- püüda välja selgitada kannatanu seisukord;
- raske tööõnnetuse puhul helistada koheselt hädaabinumbril 112;
- olemasolevate võimaluste piires anda kannatanule abi,
- vajadusel seisata ohtlikud seadmed, välja lülitada elektrivool jne.

Juhul kui töötajal ei ole piisavalt teadmisi esmaabi andmises, siis oodata kuni saabub selleks väljaõpetatud töötaja või kiirabi.

NB! Ebaõigete esmaabivõtete kasutamine võib kannatanu seisundit veelgi raskendada.